

Invasiva främmande arter

Sammanfattning

Utskottet föreslår att riksdagen antar regeringens förslag till ändringar i miljöbalken.

Lagförslaget innebär ett bemyndigande att utfärda föreskrifter om och vidta åtgärder för att förebygga att invasiva främmande arter introduceras och sprids och avhjälpa sådana arters negativa effekter på den biologiska mångfalden. Lagförslaget innebär även att viss hantering av invasiva främmande arter straffsanktioneras.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 augusti 2018.

Ingen motion har väckts med anledning av propositionen.

Behandlade förslag

Proposition 2017/18:211 Invasiva främmande arter.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	4
Ärendet och dess beredning.....	4
Propositionens huvudsakliga innehåll	4
Utskottets överväganden.....	5
Invasiva främmande arter	5
Propositionen	6
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag.....	8
Propositionen	8
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens lagförslag	9

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Invasiva främmande arter

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i miljöbalken.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2017/18:211.

Stockholm den 7 juni 2018

På miljö- och jordbruksutskottets vägnar

Åsa Westlund

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Åsa Westlund (S), Kristina Yngwe (C), Maria Malmer Stenergard (M), Isak From (S), Petra Ekerum (S), Martin Kinnunen (SD), Åsa Coenraads (M), Johan Büser (S), Stina Bergström (MP), Gunilla Nordgren (M), Monica Haider (S), Runar Filper (SD), Lars Tysklind (L), Jens Holm (V), Magnus Oscarsson (KD), Marianne Pettersson (S) och Sten Bergheden (M).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I detta ärende behandlar utskottet regeringens proposition 2017/18:211 Invasiva främmande arter.

Regeringens förslag till riksdagsbeslut redovisas i bilaga 1, och regeringens lagförslag redovisas i bilaga 2.

Lagförslaget har granskats av Lagrådet.

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslår regeringen nya bestämmelser i miljöbalken som syftar till att uppfylla Sveriges skyldigheter enligt EU-förordningen om förebyggande och hantering av introduktion och spridning av invasiva främmande arter. Förslagen innebär i huvudsak att EU-förordningen kompletteras med en straffbestämmelse och ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att utfärda föreskrifter om åtgärder.

Den myndighet som regeringen bestämmer ska besluta om och vidta åtgärder enligt EU-förordningen, bl.a. utrotningsåtgärder och återställandeåtgärder. Förslagen gör det också möjligt för myndigheter och kommuner att få tillträde till fastigheter m.m. för att där kunna vidta de åtgärder som behövs för att förebygga att invasiva främmande arter introduceras och sprids.

Den nya straffbestämmelsen innebär bl.a. att den som hanterar en invasiv främmande art i strid med det som följer av förordningen eller föreskrifter som regeringen har utfärdat med stöd av förordningen kommer att kunna dömas till böter eller fängelse i högst två år. Den nya brottsrubriceringen omfattar även grovt oaktsam hantering.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 augusti 2018.

Utskottets överväganden

Invasiva främmande arter

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen antar regeringens lagförslag.

Bakgrund

En invasiv främmande art är en art som till följd av mänsklig aktivitet förflyttas till ett område utanför dess naturliga utbredningsområde och vars introduktion eller spridning har konstaterats hota eller inverka negativt på biologisk mångfald och relaterade ekosystemtjänster. Invasiva främmande arter är en av de största orsakerna till förlusten av biologisk mångfald och orsakar betydande skador på människors hälsa och ekonomi. Kostnaden för den europeiska ekonomin uppskattas till minst 12 miljarder euro per år inom områden som hälsovård och djurhälsa, skördeföraster, skador på fiskbestånd, skador på infrastruktur, skador i fråga om floders farbarhet och skador på skyddade arter. Arterna sprids med stor hastighet, och nya arter introduceras hela tiden. Kostnaderna kommer därför att öka snabbt.

EU-förordningen innehåller bestämmelser för att förebygga, minimera och mildra invasiva främmande arters negativa effekter på biologisk mångfald inom EU. En invasiv främmande art är enligt EU-förordningens definition ett levande exemplar av en art, underart eller lägre taxonomisk enhet av djur, växter, svampar eller mikroorganismer – inbegripet alla delar, gameter, frön, ägg och förökningskroppar av dessa arter samt hybrider, sorter eller raser som kan överleva och sedan reproducera sig – som har introducerats utanför sitt naturliga utbredningsområde och vars introduktion eller spridning har konstaterats hota eller negativt inverka på biologisk mångfald och relaterade ekosystemtjänster. Förordningen är inte tillämplig på arter som ändrar sitt naturliga utbredningsområde utan mänsklig aktivitet eller på invasiva främmande arter som omfattas av andra EU-lagstiftningars tillämpningsområde. Vilka arter som är invasiva främmande arter av unionsbetydelse framgår av en förteckning som antas av Europeiska kommissionen.

EU-förordningen innehåller vissa skyldigheter för medlemsstaterna. Medlemsstaterna ska vidta alla nödvändiga åtgärder för att förebygga oavsiktlig introduktion eller spridning av invasiva främmande arter av unionsbetydelse, utan dröjsmål anmäla tidig upptäckt av en introduktion eller förekomst av en invasiv främmande art av unionsbetydelse till kommissionen och informera övriga medlemsstater samt snabbt vidta utrotningsåtgärder. När det gäller arter som redan har stor spridning ska medlemsstaterna införa effektiva hanteringsåtgärder, dvs. åtgärder i syfte att utrota, begränsa eller

innesluta en population. Medlemsstaterna ska också vidta åtgärder för att återställa skadade ekosystem.

Medlemsstaterna ska vidare utse behöriga myndigheter som ansvarar för tillämpningen av EU-förordningen i landet, fastställa bestämmelser om vilka sanktioner som ska tillämpas vid överträdelse av förordningen, upprätta ett tillståndssystem för att ge vissa verksamheter möjlighet att bedriva forskning med eller ägna sig åt ex situ-bevarande av invasiva främmande arter av unionsbetydelse, dvs. bevarande av komponenter av biologisk mångfald utanför deras naturliga livsmiljöer, inrätta ett övervakningssystem för sådana arter och införa strukturer för att utföra de offentliga kontroller som krävs för att förhindra avsiktlig introduktion av sådana arter i unionen. EU-förordningen innehåller även bestämmelser som är direkt tillämpliga för enskilda, såsom restriktioner i fråga om hur vissa invasiva främmande arter får hanteras.

EU-förordningen innehåller en möjlighet för medlemsstaterna att vidta nödatgärder mot invasiva främmande arter som inte finns med på unionsförteckningen.

EU-förordningen utgör en minimireglering. Medlemsstaterna kan behålla eller anta strängare nationella regler om dessa är förenliga med fördraget om Europeiska unionens funktionssätt och anmäls till kommissionen i enlighet med unionsrätten.

Propositionen

I propositionen föreslår regeringen att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska få utfärda föreskrifter för att förebygga introduktion och spridning av invasiva främmande arter och för att minimera, mildra och avhjälpa sådana arters negativa effekter på den biologiska mångfalden. Föreskrifterna får endast avse förbud, villkor och åtgärder för att skydda vilt levande djur- eller växtarter eller den biologiska mångfalden eller för att uppfylla Sveriges internationella åtaganden. Föreskrifterna får avse undantag enligt EU-förordningen.

Regeringen föreslår även att rubriken för 8 kap. miljöbalken ändras för att tydliggöra att kapitlet handlar om skydd för biologisk mångfald och att en ny bestämmelse införs som upplyser om att det finns bestämmelser om invasiva främmande arter i EU-förordningen.

Regeringen föreslår vidare att den myndighet som regeringen bestämmer ska besluta om och vidta sådana åtgärder mot invasiva främmande arter som avses i artiklarna 17–20 i EU-förordningen, vilket innefattar bl.a. utrotningsåtgärder och återställandeåtgärder.

Därtill föreslår regeringen att den som med uppsåt eller av grov oaktsamhet hanterar en invasiv främmande art på något av de sätt som beskrivs i EU-förordningens förbudsbestämmelse döms till böter eller fängelse i högst två år. Detsamma gäller den som med uppsåt eller av grov oaktsamhet hanterar en invasiv främmande art på något av de sätt som beskrivs i förordningens förbudsbestämmelse och därigenom bryter mot en föreskrift om förbud,

villkor och åtgärder som regeringen har utfärdat för att skydda vilt levande djur- eller växtarter eller den biologiska mångfalden eller för att uppfylla Sveriges internationella åtaganden. Vid grov oaktsamhet ska endast dömas till ansvar om gärningen har medfört skada på eller olägenhet för människors hälsa eller miljön eller risk för sådan skada eller olägenhet. Till ansvar ska inte dömas om en gärning är att anse som ringa eller om hanteringen är tillåten enligt barlastvattenlagen eller föreskrifter som har utfärdats i anslutning till den lagen.

Regeringen föreslår slutligen att även andra organismer än växter och djur som har varit föremål för brott, samt värdet av den invasiva främmande arten eller utbytet av brottet, ska få förverkas om det inte är uppenbart oskäligt.

Utskottets ställningstagande

Det har inte väckts någon motion med anledning av propositionen. Utskottet anser att riksdagen av de skäl som anförs i propositionen bör anta regeringens lagförslag.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2017/18:211 Invasiva främmande arter:

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i miljöbalken.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

Förslag till lag om ändring i miljöbalken

Härigenom föreskrivs i fråga om miljöbalken

dels att 8 kap. 3 och 4 §§, 29 kap. 2 b, 11 och 12 §§ och rubriken till 8 kap. ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas en ny paragraf, 29 kap. 2 c §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

8 kap. Särskilda bestämmelser om skydd för djur- och växtarter

8 kap. Bestämmelser om skydd för biologisk mångfald

3 §

För att skydda vilt levande djur- eller växtarter eller naturmiljön får regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddela föreskrifter om förbud mot eller särskilda villkor för att sätta ut exemplar av djur- eller växtarter i naturmiljön.

Detta gäller inte när sådana föreskrifter finns i annan lag.

Bestämmelser om invasiva främmande arter finns i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1143/2014 av den 22 oktober 2014 om förebyggande och hantering av introduktion och spridning av invasiva främmande arter.

Den myndighet som regeringen bestämmer ska besluta om och vidta sådana åtgärder som avses i artiklarna 17–20 i förordning (EU) nr 1143/2014 och som behövs för att förebygga introduktion och spridning av invasiva främmande arter och för att minimera, mildra och avhjälpa sådana arters negativa effekter på den biologiska mångfalden.

I 13 kap. finns särskilda bestämmelser om genetiskt modifierade organismer.

4 §

För att skydda vilt levande djur- eller växtarter får regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddela föreskrifter om in- och utförsel, transport, förvaring, preparering och förevisning av

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om

1. förbud mot eller särskilda villkor för att sätta ut exemplar av djur- eller växtarter i naturmiljön,

djur och växter eller handel med dem. *Sådana föreskrifter får meddelas, om det behövs för att uppfylla Sveriges internationella åtaganden på området eller av andra skäl. Föreskrifterna får också reglera motsvarande befattning med ägg, rom eller bon eller med andra produkter som har utvunnits av djur eller växter.*

Föreskrifterna får innefatta förbud mot eller krav på tillstånd eller andra särskilda villkor för sådana åtgärder som anges i första stycket.

2. införsel, utförsel, transport, förvaring, preparering och förevisning av eller handel med djur, växter eller ägg, rom, bon eller andra produkter som har utvunnits av djur eller växter, och

3. åtgärder för att förebygga introduktion och spridning av invasiva främmande arter och för att minimera, mildra och avhjälpa sådana arters negativa effekter på den biologiska mångfalden.

Föreskrifterna får endast avse förbud, villkor och åtgärder för att skydda vilt levande djur- eller växtarter eller den biologiska mångfalden eller för att uppfylla Sveriges internationella åtaganden. Föreskrifterna får avse undantag enligt förordning (EU) nr 1143/2014.

29 kap.

2 b §¹

För artskyddsbrott döms till böter eller fängelse i högst två år den som med uppsåt eller av oaktsamhet

1. dödar, skadar, fångar eller stör djur, tar bort eller skadar ägg, rom eller bo, skadar eller förstör djurs fortplantningsområde eller viloplats i strid med en föreskrift om förbud som regeringen har meddelat med stöd av 8 kap. 1 §,

2. tar bort, skadar eller tar frö eller annan del av en växt i strid med en föreskrift om förbud som regeringen har meddelat med stöd av 8 kap. 2 §,

3. sätter ut ett djur eller en växt i naturmiljön i strid med en föreskrift om förbud som regeringen har meddelat med stöd av 8 kap. 3 §,

3. sätter ut ett djur eller en växt i naturmiljön i strid med en föreskrift om förbud som regeringen har meddelat med stöd av 8 kap. 4 §

första stycket 1 och andra stycket,

4. transporterar eller på annat sätt förflyttar, importerar, exporterar, förvarar, förevisar, preparerar, använder i vinstsyfte, förvärvar, säljer, hyr ut, byter eller byter ut, erbjuder sig att köpa, saluför eller innehar för försäljning djur, växt, ägg, rom, frö eller bo, eller del eller produkt därav, eller annan vara,

a) i strid med artikel 8.1, 8.5 eller 9.1 rådets förordning (EG) nr 338/97 av den 9 december 1996 om skyddet av arter av vilda djur och växter genom kontroll av handeln med dem, eller

¹ Senaste lydelse 2011:512.

b) i strid med en föreskrift om förbud eller tillstånd som regeringen har meddelat med stöd av 8 kap. 4 §, eller

b) i strid med en föreskrift om förbud eller tillstånd som regeringen har meddelat med stöd av 8 kap. 4 § första stycket 2 och andra stycket, eller

5. bryter mot ett villkor eller en bestämmelse som i det enskilda fallet har beslutats med stöd av

a) artikel 8.3 eller 9.2 jämförd med artikel 11.3 rådets förordning (EG) nr 338/97, eller

b) en föreskrift som avses i 4 b.

Är brottet grovt, döms för grovt artskyddsbrott till fängelse i lägst sex månader och högst fyra år. Vid bedömningen av om brottet är grovt ska särskilt beaktas om det har avsett en särskilt hotad, sällsynt eller annars skyddsvärd art eller om det har utgjort led i en brottslighet som utförts systematiskt och under lång tid, i stor omfattning eller i vinstsyfte.

För försök eller förberedelse till grovt artskyddsbrott döms till ansvar enligt 23 kap. brottsbalken.

Ansvar ska inte dömas ut enligt denna paragraf, om ansvar för gärningen kan dömas ut enligt 1 §.

2 c §

För otillåten hantering av en invasiv främmande art döms till böter eller fängelse i högst två år den som med uppsåt eller av grov oaktsamhet hanterat en invasiv främmande art på något sätt som beskrivs i artikel 7.1 a–h i förordning (EU) nr 1143/2014, och därigenom bryter mot förordningen eller föreskrifter som regeringen har meddelat med stöd av 8 kap. 4 § första stycket 3 och andra stycket. Vid grov oaktsamhet ska det dömas till ansvar endast om gärningen har medfört skada på eller olägenhet för människors hälsa eller miljön eller risk för sådan skada eller olägenhet.

Till ansvar enligt första stycket döms det inte om hanteringen är tillåten enligt barlastvattenlagen (2009:1165) eller föreskrifter som har meddelats i anslutning till den lagen.

11 §

Om en gärning som avses i 2, 2 a, 2 b, 3, 3 a eller 3 b §, 4 § första stycket 2, 5 § 1 eller 7 a, 8 eller 9 § är att anse som ringa, döms inte till ansvar. En gärning är att anse som ringa om den framstår som obetydlig med hänsyn till det intresse som är avsett att skyddas genom straffbestämmelsen.

Till ansvar enligt detta kapitel döms inte om gärningen är belagd med samma eller strängare straff i brottsbalken eller om ansvar för gärningen kan dömas ut enligt lagen (2000:1225) om straff för smuggling.

Om ett vitesföreläggande har överträtts, döms inte till ansvar enligt detta kapitel för en gärning som omfattas av föreläggandet.

Om en gärning som avses i 1–9 §§ kan föranleda miljösanktionsavgift och inte kan antas föranleda annan påföljd än böter, får åtal väckas av åklagare endast om åtal är påkallat från allmän synpunkt.

Om en gärning som avses i 2, 2 a, 2 b, 2 c, 3, 3 a eller 3 b §, 4 § första stycket 2, 5 § 1 eller 7 a, 8 eller 9 § är att anse som ringa, döms inte till ansvar. En gärning är att anse som ringa om den framstår som obetydlig med hänsyn till det intresse som är avsett att skyddas genom straffbestämmelsen.

12 §²

Djur, växter, produkter som utvunnits av djur eller växter, sådana genetiska resurser som avses i förordning (EU) nr 511/2014, utbrutet material vid täktverksamhet, kemiska produkter, biotekniska organismer eller varor innehållande kemiska produkter eller genetiskt modifierade organismer eller produkter som innehåller eller består av genetiskt modifierade organismer, vilka har varit föremål för brott enligt 1, 2, 2 b, 3, 4, 5, 6 eller 8 § får förklaras förverkade, om det inte är uppenbart oskäligt. Detsamma gäller värdet av egendomen eller utbytet av ett sådant brott.

Djur, växter, *andra organismer*, produkter som utvunnits av djur eller växter, sådana genetiska resurser som avses i förordning (EU) nr 511/2014, utbrutet material vid täktverksamhet, kemiska produkter, biotekniska organismer eller varor innehållande kemiska produkter eller genetiskt modifierade organismer eller produkter som innehåller eller består av genetiskt modifierade organismer, vilka har varit föremål för brott enligt 1, 2, 2 b, 2 c, 3, 4, 5, 6 eller 8 § får förklaras förverkade, om det inte är uppenbart oskäligt. Detsamma gäller värdet av egendomen eller utbytet av ett sådant brott.

² Senaste lydelse 2016:783.

Fortskaffningsmedel och annan egendom som har använts som hjälpmedel vid brott enligt 1, 2, 2 b, 3, 4, 5, 6 eller 8 § får förklaras förverkade, om det behövs för att förebygga brott eller om det annars finns särskilda skäl. Detsamma gäller egendom som varit avsedd att användas som hjälpmedel vid sådana brott, om brottet har fullbordats eller om förfarandet har utgjort ett straffbart försök eller en straffbar förberedelse. I stället för egendomen kan dess värde helt eller delvis förklaras förverkat.

Fortskaffningsmedel och annan egendom som har använts som hjälpmedel vid brott enligt 1, 2, 2 b, 2 c, 3, 4, 5, 6 eller 8 § får förklaras förverkade, om det behövs för att förebygga brott eller om det annars finns särskilda skäl. Detsamma gäller egendom som varit avsedd att användas som hjälpmedel vid sådana brott, om brottet har fullbordats eller om förfarandet har utgjort ett straffbart försök eller en straffbar förberedelse. I stället för egendomen kan dess värde helt eller delvis förklaras förverkat.

Denna lag träder i kraft den 1 augusti 2018.